

Лавріненко Вадим Олексійович

*Аспірант кафедри політології та загальноправових дисциплін
Національний університет «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя, Україна)
<https://orcid.org/0009-0006-6966-3795>
e-mail: vadymlavrinenko.official@gmail.c*

Волобуєв Владислав Владиславович

*Кандидат філософських наук, доцент кафедри політології
та загальноправових дисциплін
Національний університет «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-2515-7878>
e-mail: mcmarvel44@gmail.com*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Резюме

У статті досліджується феномен використання порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу в умовах гібридної агресії Російської Федерації проти України. У роботі обґрунтовано, що в умовах цифровізації права інтелектуальної власності трансформуються з механізму правового захисту у інструмент контролю над інформаційними потоками, який може бути інструменталізований у процесах інформаційного впливу. Запропоновано концепт нормативної асиметрії, під якою розуміється селективне застосування правових норм залежно від політичних і стратегічних інтересів держави, що створює передумови для системного використання порушень прав інтелектуальної власності.

На основі аналізу кейсів (урядовий акт РФ № 299, піратський кінопрокат, інформаційна операція «Doppelganger», дідфейк відео, використання платформи TikTok та трансформація українського музичного контенту) виявлено багаторівневий характер таких практик — від інституційного до культурно-символічного рівня. Доведено, що порушення прав

інтелектуальної власності дозволяє створювати, модифікувати та масштабувати маніпулятивний контент, підвищуючи ефективність інформаційного впливу.

Встановлено, що такі практики мають комплексні наслідки для національної безпеки, зокрема підбивають довіру до інформаційного середовища та державних інституцій, сприяють маніпулюванню громадською думкою, викривленню інформаційної картини реальності, деморалізації населення, а також ведуть до культурної експансії та ерозії національної ідентичності.

Зроблено висновок, що порушення прав інтелектуальної власності слід розглядати не лише як правове явище, а як системний інструмент інформаційного впливу та фактор національної безпеки. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом ролі цифрових платформ, алгоритмічних систем та штучного інтелекту у поширенні маніпулятивного контенту, а також з розробкою ефективних механізмів протидії таким практикам.

Ключові слова: інтелектуальна власність; авторське право; інформаційні операції; дезінформація; гібридна війна; російсько-українська війна; соціальні мережі; діпфейк.

Вступ

У сучасних політичних конфліктах інформаційний вимір набуває дедалі більшої ваги, трансформуючи як характер протистояння, так і інструменти впливу на суспільну свідомість. Поряд із традиційними засобами інформаційного впливу, такими як пропаганда чи дезінформація, дедалі активніше використовуються більш приховані та гнучкі механізми, здатні поєднувати правові, медійні та політичні аспекти. Одним із таких механізмів є порушення прав інтелектуальної власності, яке виходить за межі суто юридичної проблематики та набуває ознак інструмента інформаційного впливу.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах гібридних конфліктів, зокрема, у контексті російсько-української війни, де інформаційні операції спрямовані не лише на поширення вигідних наративів, але й на маніпуляцію джерелами інформації, їхнім змістом та контекстом. Незаконне використання медіаконтенту, його вибіркове цитування, перекручування або масове тиражування без дотримання авторських прав створює ілюзію достовірності, підсилює вплив дезінформаційних повідомлень і сприяє легітимізації маніпулятивних інтерпретацій.

У межах даного дослідження основна увага зосереджується на аналізі найбільш показових і поширених випадків використання Росією порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу в

контексті гібридної агресії проти України. Обрані приклади дають змогу простежити ключові механізми та форми такого використання, а також оцінити їхню роль у сучасному інформаційному протистоянні. Особливу увагу приділено цифровому середовищу, зокрема соціальним мережам, вебсайтам та іншим онлайн-платформам, що забезпечують швидке поширення контенту та підсилюють ефект інформаційного впливу.

Попри зростання уваги до проблем інформаційної безпеки та гібридних загроз, питання використання порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу залишається недостатньо дослідженим у межах політичної науки. Наявні дослідження здебільшого зосереджуються або на правових аспектах захисту інтелектуальної власності, або на загальних механізмах інформаційної війни, залишаючи поза увагою перетин цих двох площин.

Окремі аспекти використання контенту з порушенням прав інтелектуальної власності в умовах інформаційного протистояння досліджуються у межах суміжних наукових напрямів. Зокрема, проблематика авторського права в цифровому середовищі розглядається у працях Бернта Гугенхольца та Жуана Педру Кінтайша, які аналізують трансформацію правових режимів у контексті онлайн-комунікації. Памела Самюелсон підкреслює, що авторське право за своєю суттю є інструментом регулювання обігу інформації та контролю за її поширенням.

У межах досліджень інформаційного впливу та цифрових медіа важливе значення мають роботи Роберта Чесні та Данієля Цитрон, а також Крістіана Ваккарі і Ендрю Чедвіка, які розглядають діпфейк як інструмент політичної маніпуляції. Роль цифрових платформ у поширенні контенту досліджує Тарлтон Гіллеспі, а специфіку коротких відеоформатів і ремікс-культури — Маркус Бьош та Том Дівон. Водночас аналітичні дослідження EU DisinfoLab, DFR Lab, ISD та Bellingcat висвітлюють конкретні інформаційні операції Росії, зокрема «Doppelganger», демонструючи використання клонування медіа та несанкціонованого відтворення контенту як інструменту впливу.

Серед українських дослідників окремі аспекти інформаційного впливу в умовах гібридної війни, а також його механізми розглядаються у працях Ігоря Буряченко та Олександра Зіменко. Сучасні трансформації російських дезінформаційних кампаній досліджує Роман Осадчук, який на основі аналізу відкритих джерел розкриває еволюцію тактик інформаційного впливу після початку повномасштабної агресії. Водночас у вітчизняній науці питання поєднання прав інтелектуальної власності та інформаційних операцій лише починає формуватися як окремий напрям дослідження.

Отже, наявні наукові праці охоплюють окремі складові проблеми — права інтелектуальної власності, інформаційний вплив, цифрові платформи та дезінформацію, однак їхній перетин, а саме використання прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу в умовах російсько-української війни, залишається недостатньо комплексно дослідженим, що зумовлює актуальність даної роботи.

Метою дослідження є комплексний аналіз використання Росією порушень прав інтелектуальної власності як засобу інформаційного впливу в контексті гібридної агресії проти України, а також визначення ключових механізмів такого використання, пов'язаних із ним загроз національній безпеці та оцінка можливих наслідків такого впливу.

Методи дослідження

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення наукових підходів до розуміння інформаційного впливу та порушень прав інтелектуальної власності. Системний підхід дозволив розглянути ці явища не ізольовано, а як складову ширших процесів політичного протистояння та забезпечення національної безпеки. Порівняльний метод використано для виявлення спільних і відмінних рис у різних практиках інформаційного впливу. Окрему увагу приділено кейс-стаді, що дало змогу проаналізувати конкретні приклади використання контенту з порушенням прав інтелектуальної власності. Для виявлення та аналізу таких прикладів використано елементи OSINT (Open Source Intelligence), що передбачає дослідження відкритих джерел інформації, зокрема матеріалів соціальних мереж, вебсайтів та інших онлайн-платформ. Контент-аналіз застосовано для дослідження характеру таких матеріалів, способів їх адаптації та поширення. Узагальнення отриманих результатів здійснювалося за допомогою індукції та дедукції, що дозволило сформулювати *висновки* щодо потенційних ризиків і наслідків. Для оцінки можливих загроз у перспективі використано елементи прогностичного підходу.

Результати дослідження

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну, а разом з цим зростання кількості регіональних і глобальних конфліктів у світі свідчать про трансформацію сучасних форм як внутрішнього, так і міждержавного протистояння. Надзвичайно важливе значення у таких конфліктах відіграє інформаційна складова, яка дедалі більше визначає динаміку політичних процесів та впливає на сприйняття подій як усередині держав, так і на міжнародному рівні [1, с. 27].

Еволюція цифрових технологій, поширення соціальних мереж та стрімкий розвиток інструментів штучного інтелекту (ШІ) суттєво

ускладнюють характер інформаційних операцій: контент стає технологічно складнішим і реалістичнішим, а швидкість його поширення зростає, що сприяє масштабуванню маніпулятивної інформації. У цьому контексті порушення прав інтелектуальної власності перестає бути виключно правовим деліктом і набуває ознак інструменту інформаційно-політичного впливу.

Йдеться насамперед про практики використання, модифікації та поширення об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласників з метою досягнення політичних або стратегічних цілей. У межах інформаційних кампаній такі практики можуть застосовуватися для формування, трансформації або маніпулювання громадською думкою, а також для підсилення інформаційного тиску на цільові аудиторії.

Для подальшого аналізу доцільно уточнити зміст ключових понять — інформаційного впливу та прав інтелектуальної власності.

Інформаційний вплив — це цілеспрямоване поширення, модифікація або інтерпретація інформації з метою формування, зміни чи підсилення поглядів, думок, переконань, цінностей та поведінки певної аудиторії для подальшої трансформації її поведінкової реакції на події, що відбуваються [2, с. 31].

Важливо зазначити, що це не завжди дезінформація, а ширше явище, яке може включати і правдивий, і маніпулятивно поданий контент. У політичних протистояннях інформаційний вплив виступає як інструмент боротьби за легітимність, підтримку населення, міжнародну репутацію, деморалізацію опонента.

Базові засади охорони прав інтелектуальної власності закріплені у низці міжнародно-правових актів, ключове місце серед яких займає Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (далі — Бернська конвенція), прийнята у 1886 році та неодноразово переглянута. Вона визначає об'єкти охорони як результати літературної, художньої та наукової діяльності (стаття 2), а також встановлює систему виключних прав автора, зокрема право на відтворення (стаття 9), переклад (стаття 8) та адаптацію (стаття 12), що забезпечують контроль над використанням твору [3].

Подальший розвиток цих положень відбувся у Договорі Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (WIPO Copyright Treaty), який адаптував механізми захисту до цифрового середовища. Зокрема, стаття 8 цього договору закріплює право на доведення твору до загального відома, включаючи можливість контролювати доступ до нього через мережу Інтернет [4].

Водночас система прав інтелектуальної власності не обмежується авторським правом і включає також об'єкти промислової власності, що

разом формують комплексний режим правового контролю над створенням, використанням і поширенням знань, технологій та інформаційного контенту. У цьому сенсі права інтелектуальної власності можуть розглядатися як механізм регулювання доступу до інформаційних ресурсів.

У сучасному цифровому середовищі ці механізми виходять за межі суто правового регулювання та набувають нових функціональних характеристик [5]. З огляду на те, що права інтелектуальної власності забезпечують контроль над створенням, трансформацією та поширенням контенту і технологій, вони можуть використовуватися не лише для захисту інтересів правовласників, але й як інструмент впливу на інформаційні потоки. Зокрема, це проявляється у використанні захищених об'єктів для створення та поширення маніпулятивного контенту — через меми, ремікси, діпфейки та інші форми трансформації інформації.

З огляду на викладені теоретичні положення, подальший аналіз здійснюється у межах системного підходу та базується на методі кейс-стаді, що дозволяє дослідити практики використання Російською Федерацією порушень прав інтелектуальної власності як інструменту гібридної агресії. З цією метою розглядається низка взаємопов'язаних кейсів, що відображають різні рівні та форми реалізації цього явища.

Відібрані приклади охоплюють як інституційний рівень, представлений змінами у правовому регулюванні, так і цифрові практики створення та поширення контенту, включаючи використання штучного інтелекту (ШІ), соціальних мереж та комплексних інформаційних операцій. Такий підхід дозволяє простежити еволюцію механізмів інформаційного впливу — від нормативної легітимізації порушень прав інтелектуальної власності до їх масового та стратегічного застосування у медійному просторі. Це, своєю чергою, створює підґрунтя для аналізу їхньої ролі у формуванні сучасного інформаційного середовища.

Кейс-стаді

Кейс 1. Урядовий акт Російської Федерації № 299

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 року поряд із військовими діями відбувалася активізація правових, економічних та інформаційних інструментів протистояння. Уже на початковому етапі конфлікту російська держава вдалася до трансформації підходів у сфері інтелектуальної власності, що свідчить про стратегічний характер таких рішень. Зокрема, було ухвалено низку нормативних актів, спрямованих на послаблення захисту прав іноземних правовласників, що дозволило створити правові передумови для використання об'єктів інтелектуальної власності без їх згоди. У цьому контексті особливого значення набуває урядовий акт № 299 від 6 березня 2022 року «Про внесення зміни

в пункт 2 методики визначення розміру компенсації...», який став одним із перших прикладів інституціоналізації відповідних практик.

Суть зазначеного акту полягає у запровадженні спеціального режиму використання об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласників із так званих «недружніх держав». Документ передбачає можливість використання патентів, корисних моделей і промислових зразків без виплати компенсації, встановлюючи її розмір на рівні 0%. Це фактично легітимізувало використання об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласників із «недружніх держав». У цьому випадку правове регулювання не просто модифікується, а використовується як інструмент адаптації до умов конфлікту, що дозволяє державі отримувати доступ до інформаційних і культурних ресурсів без дотримання загальноприйнятих міжнародних стандартів, зокрема закріплених у Бернській конвенції.

У контексті російсько-української війни доцільно говорити про формування явища, яке можна визначити як нормативну асиметрію у сфері інтелектуальної власності. Під цим поняттям пропонується розуміти селективне застосування та інструменталізацію правових норм, за якої їх дотримання підпорядковується політичним, економічним або стратегічним інтересам держави.

Нормативна асиметрія проявляється у двох взаємопов'язаних вимірах. По-перше, вона створює інституційні умови для легітимізації практик використання об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласників на внутрішньому рівні, що призводить до їх масштабного використання. По-друге, вона формує структурну нерівність у міжнародному інформаційному просторі, де одні актори дотримуються правових норм, тоді як інші отримують можливість їх ігнорувати без пропорційних наслідків.

У контексті інформаційного впливу такі механізми створюють передумови для використання захищених об'єктів у процесах створення, модифікації та поширення контенту без правових обмежень, що може інтегруватися у ширші інформаційні операції. Таким чином, нормативна асиметрія не лише підриває ефективність міжнародної системи захисту інтелектуальної власності, але й виступає одним із інструментів інформаційного впливу в умовах гібридної агресії.

Кейс 2. Піратський кінопрокат у Росії

Якщо попередній кейс демонструє інституційне закріплення нормативної асиметрії у сфері інтелектуальної власності, то подальший аналіз дозволяє простежити її практичну реалізацію на рівні ринкових і медійних практик, зокрема в кіноіндустрії.

Показовим прикладом є практика незаконного обігу іноземного аудіовізуального контенту на території Російської Федерації після

початку повномасштабної агресії проти України у 2022 році. Після виходу з російського ринку провідних правовласників, зокрема «The Walt Disney Company», «Warner Bros.», «Sony Pictures», «Paramount» та «Universal Pictures», у країні сформувався паралельний механізм доступу до західного кіно, що часто базувався на несанкціонованому копіюванні та публічному показі фільмів, що відзначалося у матеріалах Reuters та BBC News. Зокрема, у 2022–2023 роках російські кінотеатри застосовували практику так званого «передсеансового обслуговування», у межах якої перед демонстрацією формально дозволених стрічок показувалися піратські копії нових голлівудських релізів, таких як «Barbie», «Avatar: The Way of Water» чи «The Batman» [5]. Паралельно спостерігалось різке зростання онлайн-піратства, включно з поширенням фільмів через нелегальні стримінгові сервіси та торрент-платформи, що фактично компенсувало відсутність легального доступу до контенту, як зазначалося у публікаціях.

У цьому контексті порушення прав інтелектуальної власності (передусім авторського права) набуває не лише економічного, але й політичного значення: воно використовується як інструмент адаптації до санкційного тиску та підтримання внутрішньої культурної стабільності шляхом збереження доступу до популярного західного контенту. Більше того, така практика виконує функцію інформаційного впливу, оскільки дозволяє державі або пов'язаним із нею суб'єктам контролювати умови доступу до іноземного культурного продукту, поєднуючи його з локальними наративами та інформаційним середовищем.

Відсутність ефективного правозастосування або фактична толерантність до піратства свідчить про трансформацію прав інтелектуальної власності з механізму правової охорони у гнучкий інструмент державної політики, який може бути свідомо ігнорований або використаний для досягнення стратегічних цілей, зокрема у межах інформаційного впливу в умовах гібридної агресії.

Кейс 3. Інформаційна операція «Doppelganger»

Якщо у попередньому кейсі порушення прав інтелектуальної власності проявляються як інструмент ринкової адаптації, то у наступному вони постають як складова висококоординованих інформаційних операцій, спрямованих на системне маніпулювання інформаційним середовищем.

Сучасні інформаційні операції характеризуються високим рівнем координації, технологічної складності та стратегічного планування. У цьому контексті показовим є приклад інформаційної операції «Doppelganger», яка була спрямована на системне маніпулювання інформаційним простором у країнах Європи.

Зазначена операція полягала у створенні клонованих версій відомих медіа, зокрема таких видань, як Le Monde, The Guardian, Ansa, Der Spiegel та Fox News. Імітація здійснювалася через використання альтернативних доменних імен, візуально та структурно схожих на оригінальні ресурси, що дозволяло створювати ефект достовірності. Метою кампанії було:

- підірвати підтримку України після початку повномасштабної агресії Російської Федерації, зокрема через дискредитацію українського керівництва;
- посилити соціально-політичні розбіжності у країнах, що підтримують Україну, шляхом поширення наративів про неефективність санкційної політики та допомоги Україні [6; 7].

Викриття цієї операції здійснювалося дослідницькими організаціями, зокрема EU DisinfoLab, DFRLab, ISD а також компанією Meta. За результатами розслідувань встановлено участь низки російських організацій, включаючи «ООО «ГК СТРУКТУРА»», «ООО «Агентство соціального проектирования»» та «ООО «Аргон Лабс»», які, за даними дослідників, пов'язані з державними інституціями Російської Федерації, зокрема адміністрацією президента [8. с. 217].

На підроблених ресурсах системно поширювалися фальшиві статті, відеоматеріали та інші інформаційні продукти, що імітували контент авторитетних джерел. Така практика передбачає несанкціоноване відтворення, модифікацію та використання елементів медіаконтенту, що може кваліфікуватися як порушення прав інтелектуальної власності (зокрема авторських і суміжних прав). Водночас операція мала комплексний характер і поєднувала використання вебсайтів, соціальних мереж (зокрема X (Twitter), Facebook та Instagram) та рекламних інструментів для масштабування дезінформації.

Причинно-наслідковий механізм цієї операції полягає у поєднанні порушень прав інтелектуальної власності з технологіями імітації медіа. Незаконне відтворення дизайну, структури та контенту відомих медіа створює ілюзію достовірності, що знижує критичне сприйняття інформації аудиторією. Це, у свою чергу, підвищує ефективність поширення дезінформації та дозволяє інтегрувати маніпулятивні повідомлення у звичне інформаційне середовище користувачів.

Таким чином, кейс «Doppelganger» демонструє, що порушення прав інтелектуальної власності можуть виступати не лише технічним засобом створення контенту, але й функціональним елементом інформаційних операцій. У цьому випадку вони виконують роль інструменту легітимації дезінформації через імітацію авторитетних джерел, що суттєво підсилює вплив на громадську думку.

Кейс 4. Діпфейк В. Зеленського

Якщо у попередньому кейсі порушення прав інтелектуальної власності виступають складовою скоординованих інформаційних операцій, то у наступному вони постають як елемент децентралізованих цифрових практик, де поєднання з технологіями штучного інтелекту суттєво підсилює їхній впливовий потенціал.

Сучасні інформаційні операції дедалі частіше передбачають використання технологій штучного інтелекту, зокрема діпфейку — методики синтезу зображення та голосу, що базується на обробці значних масивів аудіовізуальних даних. Використання таких технологій дозволяє створювати похідні аудіовізуальні твори шляхом модифікації існуючого контенту, що може становити порушення прав інтелектуальної власності (зокрема авторських і суміжних прав), а також прав на зображення особи [15, с. 1192].

Ефективність діпфейку у контексті інформаційного впливу зумовлена здатністю поєднувати візуальну або аудіальну достовірність із можливістю повного контролю над змістом повідомлення. Це створює передумови для формування переконливих, але маніпулятивних інформаційних продуктів, які складно ідентифікувати як фальсифіковані на початковому етапі поширення.

Показовим прикладом є поширення у березні 2022 року відеозвернення Президента України В. Зеленського, у якому він нібито закликав до капітуляції України. За наявними відкритими даними, первинне розміщення цього повідомлення було зафіксовано 16 березня 2022 року. Дослідники зазначають, що спочатку було зламано новинну стрічку ефіру телеканалу «Україна 24», де транслювалися фейкові текстові повідомлення нібито від імені президента. Згодом на вебресурсах та пов'язаних онлайн-платформах почали поширюватися відеоматеріали з використанням діпфейку, які імітували офіційне звернення, в якому він закликав до капітуляції [9, с. 12].

Одним із перших задокументованих зовнішніх каналів ретрансляції був прокремлівський Telegram-канал «Operational». Подальше поширення відбувалося через екосистему соціальних мереж і месенджерів, передусім той самий Telegram, а також VK, де контент швидко тиражувався проросійськими інформаційними каналами, набуваючи вірусного характеру [10].

Причинно-наслідковий механізм цієї операції полягає у поєднанні порушень прав інтелектуальної власності з технологіями імітації. Незаконне використання аудіовізуального образу, голосу та елементів медіаконтенту створює ефект автентичності, що знижує рівень критичного сприйняття інформації аудиторією. Це, у свою чергу, підвищує ефективність поширення маніпулятивних повідомлень і дозволяє інтегрувати їх у звичне інформаційне середовище.

Особливістю цього кейсу є його спрямованість не лише на дезінформацію, але й на досягнення конкретного психологічного ефекту — деморалізацію військових і цивільного населення, підриг довіри до офіційних джерел комунікації та створення стану інформаційної невизначеності. Як зазначають Р. Чесні та Д. Цитрон, дипфейк створює можливість формування переконливих, але маніпулятивних повідомлень, які можуть впливати на сприйняття реальності навіть за умови їх подальшого спростування [11, с. 1772].

У ширшому контексті цей кейс свідчить про трансформацію порушень прав інтелектуальної власності з правового делікту у вразливість цифрового інформаційного середовища, яка може бути цілеспрямовано експлуатована у межах гібридної агресії. Відсутність чітких механізмів встановлення джерела походження контенту, складність юрисдикційного переслідування та висока швидкість поширення інформації суттєво підсилюють ефективність таких практик.

Кейс 5. TikTok як платформа поширення маніпулятивного контенту

Якщо технології дипфейку демонструють високий рівень технологічної складності інформаційного впливу, то наступний рівень його реалізації пов'язаний із масовим поширенням трансформованого контенту у соціальних мережах, таких як TikTok, що забезпечують швидке масштабування навіть найпростіших форм маніпулятивного контенту [12, с. 1].

Платформа TikTok стала одним із ключових середовищ поширення політичного контенту в українському інформаційному просторі, зокрема через діяльність Р. Ф. Використовуються фрагменти відео, які комбінуються у нові повідомлення шляхом монтажу, накладання аудіо- та візуальних ефектів. Дана трансформаційність дозволяє суттєво змінювати зміст оригінального контенту, надаючи йому нових політичних або ідеологічних інтерпретацій. У більшості випадках такі матеріали створюються без дозволу правовласників, що може розглядатися як порушення виключних прав на відтворення та адаптацію, закріплених у Бернській конвенції.

Протягом перших трьох місяців після вторгнення РФ у лютому 2022 року, відео під хештегом #Україна набрали 36,9 млрд. переглядів, а кількість окремих відео сягнула 88 млн. переглядів [13, с. 5081]. Специфіка дій РФ — швидке вірусне розповсюдження коротких роликів, переважно через ймовірне використання численних бот-мереж. Алгоритмічна персоналізація та активне використання ремікс-культури — створюють сприятливі умови для використання чужого контенту без дотримання норм авторського права.

Особливо показовими є російські інформаційні кампанії у межах яких поширювалися відео з використанням кадрів бойових дій, архівних записів або матеріалів із новинних джерел. Відео супроводжувалися змієними підписами, музичним супроводом або монтажем, що спотворював їх первинний контекст з метою здійснення емоційного впливу та формування потрібних наративів [14].

Конкретним прикладом є масове поширення на платформі TikTok відеоматеріалів із зображенням масових поховань та кладовищ на території України після 24 лютого 2022 року. Подібні ролики фіксувалися в межах російських інформаційних кампаній, та були спрямовані на формування емоційно насичених наративів щодо масштабів людських втрат з боку України [10]. У цьому випадку поєднуються два ключові механізми інформаційного впливу:

- несанкціоноване використання візуального контенту, яке забезпечує швидке виробництво великої кількості матеріалів без значних ресурсних витрат;
- трансформація контексту, яка дозволяє надавати таким матеріалам нових смислів відповідно до цілей інформаційної кампанії.

З правової точки зору такі дії можуть розглядатися як порушення виключних прав на відтворення та адаптацію творів, закріплених у Бернській конвенції, оскільки відбувається несанкціоноване копіювання та трансформація контенту.

Кейс 6. Трансформація та незаконне використання українського музичного контенту

Наступний дозволяє перейти до аналізу культурно-символічного рівня інформаційного впливу, де порушення прав інтелектуальної власності поєднуються з переінтерпретацією культурних смислів.

Показовими у цьому контексті є випадки несанкціонованого використання українських музичних творів у російських медіапродуктах. Зокрема, пісня Христини Соловій «Тримай» була використана без згоди правовласниці у російському льодовому шоу, що належить дружині речника президента Р. Ф. Зміст пісні зазнав трансформації, що дозволило інтегрувати твір у новий ідеологічний контекст [15]. Аналогічно, пісню Злати Огнєвич «За лісами, горами» було перекладено та змінено з подальшим використанням у політичних заходах, пов'язаних із партією «Єдина Росія» [16]. Подібні випадки відбулися з піснями Кузьми Скрябіна «Мам» та «Спи собі сама», Океану Ельзи «Обійми» та «Не твоя війна», Верки Сердючки (Андрія Данилка) «Горілка» та ін.

У зазначених випадках порушення виключних прав на відтворення та адаптацію творів поєднуються з їх цілеспрямованою змістовою

трансформацією, що відповідає логіці сучасних інформаційних операцій. Використання знайомих аудиторії культурних продуктів створює ефект впізнаваності та довіри, що підсилює сприйняття трансформованих повідомлень навіть за умови зміни їхнього первинного змісту.

Таким чином, несанкціоноване використання музичних творів слід розглядати не лише як порушення норм Бернської конвенції, але і як інструмент інформаційного впливу, спрямований на переінтерпретацію культурних смислів та легітимацію пропагандистських наративів через використання вже наявного культурного капіталу.

Несанкціоноване використання музичного контенту виступає інструментом культурної експансії, оскільки стирає межі між автентичними та трансформованими культурними смислами, сприяє їх переінтерпретації у вигідному для суб'єкта впливу ключі та створює ризики для збереження національної ідентичності, що безпосередньо пов'язано із загрозами національній безпеці України.

Розглянуті кейси демонструють, що порушення прав інтелектуальної власності в умовах сучасного політичного протистояння набуває багаторівневого характеру — від державної політики та нормативного регулювання до децентралізованих цифрових практик, технологічно складних маніпуляцій та культурно-символічних форм впливу. Це дозволяє розглядати їх не лише як правове явище, але і як системний інструмент інформаційного впливу, який функціонує на різних рівнях гібридної агресії.

Висновки

У результаті проведеного дослідження встановлено, що порушення прав інтелектуальної власності в умовах сучасного політичного протистояння, зокрема російсько-української війни, набуває якісно нових функціональних характеристик і виходить за межі традиційного правового розуміння. Під нормативною асиметрією у сфері інтелектуальної власності пропонується розуміти вибіркове застосування та інструменталізацію правових норм, за якої їх дотримання підпорядковується політичним і стратегічним інтересам держави. Обґрунтовано, що в цифровому середовищі права інтелектуальної власності трансформуються з механізму правового захисту у інструмент контролю над інформаційними потоками, який може бути використаний у процесах інформаційного впливу.

Аналіз особливостей російського інформаційного впливу показав, що сучасні інформаційні операції характеризуються комплексністю, багаторівневістю та високим рівнем адаптивності, поєднуючи правові, технологічні, медійні та культурні інструменти впливу. Їхньою ключовою особливістю є використання як достовірної, так і маніпулятивної інформації, масштабованої через цифрові платформи та підсиленої технологіями

штучного інтелекту, що дозволяє здійснювати системний вплив на інформаційне середовище, громадську думку та, в перспективі, національну безпеку держав. У цьому контексті порушення прав інтелектуальної власності виступає ефективним інструментом, що дозволяє створювати та масштабувати маніпулятивні повідомлення, змінюючи їх зміст, контекст і джерело. Усе вищезазначене відповідає логіці гібридної війни, де інформаційний вплив не відокремлений, а синхронізований з іншими інструментами.

У ході дослідження було виокремлено ключові механізми використання контенту з порушенням авторського права, серед яких: нормативна легітимізація (на прикладі урядового акту РФ № 299), інституціоналізація піратського аудіовізуального контенту, реалізація скоординованих інформаційних операцій («Doppelganger»), застосування технологій штучного інтелекту (діпфейк), масове поширення трансформованого контенту в соціальних мережах та незаконне використання трансформованих музичних творів. Сукупність цих практик свідчить про системний характер використання порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу.

Виявлено ключові наслідки таких практик для інформаційної та національної безпеки, зокрема: підрив довіри до інформаційного середовища та державних інституцій; формування когнітивної невизначеності; маніпулювання громадською думкою та політичними процесами; викривлення інформаційної картини реальності; деморалізація та психологічна дестабілізація населення; культурна експансія та ерозія національної ідентичності; ускладнення правозастосування; підрив міжнародної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Особливо небезпечним є культурно-символічний вимір, у якому трансформація та привласнення українського культурного контенту сприяють стиранню меж між автентичними та маніпулятивно зміненими смислами, що створює ризики для збереження національної ідентичності та безпосередньо впливає на національну безпеку України.

Таким чином, порушення прав інтелектуальної власності виступає не лише правовою проблемою, а й системним фактором національної безпеки, що впливає на інформаційну, політичну та культурну стійкість держави.

У результаті дослідження досягнуто поставлену мету — здійснено комплексний аналіз використання порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу, визначено основні механізми такого використання та окреслено їхні наслідки для інформаційної та національної безпеки.

Перспективними напрямками подальших досліджень є поглиблений аналіз взаємодії між правовими механізмами захисту прав інтелектуальної власності та практиками інформаційного впливу в цифровому середовищі. Особливої уваги потребує вивчення ролі платформ соціальних мереж та алгоритмічних систем у поширенні контенту з порушенням прав інтелектуальної власності, а також їхньої відповідальності у контексті інформаційної безпеки.

Крім того, доцільним є розроблення механізмів протидії використанню порушень прав інтелектуальної власності як інструменту інформаційного впливу, зокрема через удосконалення міжнародного правового регулювання, підвищення ефективності міждержавної співпраці та розвиток інструментів виявлення і протидії маніпулятивному контенту. В умовах сучасних конфліктів боротьба точиться не лише за території чи ресурси, але й за контроль над інформаційним контентом, у якому інтелектуальна власність перетворюється на один із ключових інструментів впливу.

Список посилань

1. Буряченко О. Гібридна війна як нова форма глобального протистояння. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2024. № 2 (74). С. 24–31. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-3](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-3)
2. Зіменко О. Інформаційний вплив: поняття та еволюція в сучасній науковій думці. Вісник Харківської державної академії культури. 2021. № 60. С. 24–35. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.060.02>
3. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works : від 09.09.1886 : станом на 28 верес. 1979 р. URL: <https://www.wipo.int/en/web/treaties/ip/berne/index> Bösch M., Divon T. The sound of disinformation: TikTok, computational propaganda, and the invasion of Ukraine. New Media & Society. 2024. Т. 26, № 9. С. 5081–5106. URL: <https://doi.org/10.1177/14614448241251804>
4. WIPO Copyright Treaty (WCT) : від 20.12.1996. URL: <https://www.wipo.int/en/web/treaties/ip/wct/index>
5. Розенберг С. Як росіяни стоять у чергах на перегляд піратської «Барбі». BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cxx6kx88yzro>
6. DFRLab. Undermining Ukraine: How Russia widened its global information war in 2023. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine-how-russia-widened-its-global-information-war-in-2023/#all-chapters>

7. Doppelganger Hub. EU DisInfoLab. URL: <https://www.disinfo.eu/doppelganger-hub>
8. Осадчук Р. Російські дезінформаційні операції проти України під час широкомасштабного вторгнення: кейс-стаді. Синопис: текст, контекст, медіа. 2025. Т. 31, № 3. С. 215–222. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.3.10>
9. DFRLab. Undermining Ukraine: How the Kremlin Employs Information Operations to Erode Global Confidence in Ukraine. Washington : Atlantic Council, 2023. 44 с. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine/>
10. O'Connor C. How to Investigate TikTok Like a Pro — Part II: Using TikTok for Ukraine Research. Bellingcat. URL: <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2022/11/02/how-to-investigate-tiktok-using-tiktok-ukraine-research/>
11. Chesney B., Citron D. Deep Fakes: A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security. California Law Review. 2018. Т. 107, № 6. С. 1753–1820. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3213954>
12. Gillespie T. Content moderation, AI, and the question of scale. Big Data & Society. 2020. Т. 7, № 2. URL: <https://doi.org/10.1177/2053951720943234>
13. Bösch, M., & Divon, T. (2024). The sound of disinformation: TikTok, computational propaganda, and the invasion of Ukraine. New Media & Society, 26(9), 5081–5106. <https://doi.org/10.1177/14614448241251804>
14. DFRLab. Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian News Outlets Justified a War of Aggression against Ukraine. Washington : Atlantic Council, 2023. 60 с. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/narrative-warfare/>
15. Як захистити українську інтелектуальну власність від РФ: кейс пісні Христини Соловій. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://nipo.gov.ua/keis-pisni-khrystyny-solovii/>
16. Росія вкрала пісню Злати Огнєвіч: що робити у таких випадках, аби захистити авторське право. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://nipo.gov.ua/vkraly-pisniu-shcho-robyty/>

References

1. Buriachenko, O. (2024). Hibridna viina yak nova forma hlobalnoho protystoiannia [Hybrid war as a new form of global confrontation]. [in Ukrainian]. Scientific Works of Interregional Academy of Personnel Management. Political Sciences and Public Management, (2(74)), 24–31. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-3](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-3)
2. Zimenko, O. (2021). Informatsiinyi vplyv: poniattia ta evoliutsiia v suchasni naukovi dumtsi [Informational influence: concept and evolution in modern scientific thought]. [in Ukrainian]. Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture, (60), 24–35. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.060.02>
3. WIPO. (1979). Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. <https://www.wipo.int/en/web/treaties/ip/berne/index>
4. WIPO. (1996). WIPO Copyright Treaty (WCT). <https://www.wipo.int/en/web/treaties/ip/wct/index>
5. Rosenberg, S. (2023, September 28). How Russians stand in lines to watch pirated “Barbie”. BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cxx6kx88yzro>
6. DFRLab. (2023b). Undermining Ukraine: How the Kremlin employs information operations to erode global confidence in Ukraine. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine/>
7. Doppelganger Hub. EU DisInfoLab. URL: <https://www.disinfo.eu/doppelganger-hub>
8. Osadchuk, R. (2025). Rosiiski dezinformatsiini operatsii proty Ukrainy pid chas shyrokomasshtabnoho vtorhnennia: keis-stadi [Russian disinformation operations against Ukraine during the large-scale invasion: a case study]. [in Ukrainian]. Synopsis: Text, Context, Media, 31(3), 215–222. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.3.10>
9. DFRLab. Undermining Ukraine: How the Kremlin Employs Information Operations to Erode Global Confidence in Ukraine. Washington : Atlantic Council, 2023. 44 c. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine/>
10. O'Connor C. How to Investigate TikTok Like a Pro — Part II: Using TikTok for Ukraine Research. Bellingcat. URL: <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2022/11/02/how-to-investigate-tiktok-using-tiktok-ukraine-research/>

11. Chesney, B., & Citron, D. (2019). Deep fakes: A looming challenge for privacy, democracy, and national security. *California Law Review*, 107(6), 1753–1820. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3213954>
12. Gillespie, T. (2020). Content moderation, AI, and the question of scale. *Big Data & Society*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2053951720943234>
13. Bösch, M., & Divon, T. (2024). The sound of disinformation: TikTok, computational propaganda, and the invasion of Ukraine. *New Media & Society*, 26(9), 5081–5106. <https://doi.org/10.1177/14614448241251804>
14. DFRLab. (2024, February 29). Undermining Ukraine: How Russia widened its global information war in 2023. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/undermining-ukraine-how-russia-widened-its-global-information-war-in-2023/#all-chapters>
15. UANIPIO. (2024, January 15). How to protect ukrainian intellectual property from russia: The case of Khrystyna Soloviy's song. [in Ukrainian]. <https://nipo.gov.ua/keis-pisni-khrystyny-solovii/>
16. UANIPIO. (2025, February 27). Russia used Zlata Ognevich's song: What to do in such cases to protect copyright. [in Ukrainian]. <https://nipo.gov.ua/vkraly-pisniu-shcho-robyty/>

Vadym Lavrinenko

PhD student, Department of Political Science and General Legal Disciplines

National University “Zaporizhzhia Polytechnic” (Zaporizhzhia, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0006-6966-3795>

e-mail: vadymlavrinenko.official@gmail.c

Vladyslav Volobuiev

PhD, Associate Professor,

Department of Political Science and General Legal Disciplines

National University “Zaporizhzhia Polytechnic” (Zaporizhzhia, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-2515-7878>

e-mail: mcmarvel44@gmail.com

INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS VIOLATIONS AS A TOOL OF INFORMATION OPERATIONS IN THE CONTEXT OF RUSSIA’S HYBRID AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Abstract

This article examines the phenomenon of intellectual property rights violations as an instrument of information influence in the context of the Russian Federation’s hybrid aggression against Ukraine. The study demonstrates that in the digital environment, intellectual property rights are transforming from a mechanism of legal protection into a tool for controlling information flows that can be instrumentalized for purposes of information influence. The concept of normative asymmetry is introduced and defined as the selective application and instrumentalization of legal norms in accordance with political and strategic interests, thereby creating conditions for the systematic use of intellectual property rights violations.

Based on the analysis of selected case studies (including Russian Government Resolution No. 299, the institutionalization of film piracy, the “Doppelganger” information operation, deepfake technologies, the use of TikTok, and the transformation of Ukrainian musical content), the study reveals the multi-level nature of these practices — from institutional and regulatory dimensions to technological and cultural-symbolic levels. It is shown that

intellectual property rights violations enable the creation, modification, and large-scale dissemination of manipulative content, thereby enhancing the effectiveness of information influence.

The findings indicate that such practices have significant implications for national security, including the erosion of trust in the information environment and state institutions, manipulation of public opinion and political processes, distortion of reality perception, psychological destabilization of society, as well as cultural expansion and the erosion of national identity.

The study concludes that intellectual property rights violations should be understood not only as a legal issue but as a systemic instrument of information influence and a factor of national security. Future research should focus on the role of digital platforms, algorithmic systems, and artificial intelligence in the dissemination of manipulative content, as well as on the development of effective countermeasures to mitigate these threats.

Keywords: intellectual property; copyright; information operations; disinformation; hybrid warfare; Russia-Ukraine war; social media; deepfake.

Надійшла до редакції/ Received: 24.02.2026

Прорецензовано/ Revised: 07.03.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.04.2026